

## Nordiskt samarbete för gemensam styrka



## Dynamiska, moderna Norden

Norden är långa ljusa sommarnätter, mörka vintermånader, orörd natur, tusentals sjöar och brusande hav. Men Norden är också en dynamisk region i spetsen för informationssamhället med världsnamn som Nokia och Ericsson. Norden är samarbete med djupa rötter genom århundraden av gemensam historia, kulturella traditioner, geografiskt läge långt uppe i norr, likartade levnadsvillkor och samhällsutveckling.

2

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bedriver det mest omfattande regionala samarbetet i Europa. Det politiska samarbetet bygger på gemensamma värderingar och en vilja att uppnå resultat som bidrar till en dynamisk utveckling och ökar Nordens kompetens och konkurrenskraft.

I en tid med en utvidgad Europeisk union är det en särskild utmaning att fördjupa den inbördes nordiska dialogen om internationella och särskilt om europeiska frågor. Med en alltmer globaliserad ekonomi kan Norden utveckla ett tätare inre samarbete och underlätta för individer och verksamheter att röra sig mellan länderna på en öppen och flexibel marknad.



# Samarbetande Norden

Det nordiska samarbetet omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt tre självstyrande områden – Färöarna, Grönland och Åland. Länderna och de självstyrande områdena har olika anslutningar till andra samarbetsorgan i Europa. Det gäller till exempel till EU och NATO (North Atlantic Treaty Organisation), men alla deltar i samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Formellt nordiskt samarbete startade efter andra världskriget. Man ville finna gemensamma lösningar till de utmaningar som man stod inför. Nordiska rådet inrättades 1952 och Nordiska ministerrådet 1971. Riktlinjer för rådets och ministerrådets arbete finns i det så kallade Helsingforsavtalet från 1962. I Nordiska rådet arbetar parlamentariker från de nordiska länderna och de själv-

styrande områdena med gemensamma nordiska angelägenheter. I ministerrådet möts representanter för de nordiska regeringarna för politiska diskussioner och för beslut om till exempel nordiska konventioner och för att genomföra annat angeläget samarbete.

Vid Nordiska rådets årliga session möts parlamentarikerna och rege-

4



ringarna till dialog om nordiska frågor. Detta är en unik form för politisk mötesplats. På sessionen antas också en rekommendation om ministerrådets budget. I denna sätts pengar av till det samarbete länderna enats om på olika områden.

De nordiska länderna bidrar till finansieringen av samarbetet enligt en fördelningsnyckel som gör bidraget proportionellt mot varje lands bruttonationalprodukt. Slår man ut kostnaden för det officiella nordiska samarbetet på alla invånare i Norden så kostar det cirka 33 danska kronor eller 4,43 Euro per nordbo och år.

### **Nordisk nytta**

Det nordiska samarbetet skall ge mer än vad ett enskilt land kan åstadkomma. Detta kallas nordisk nytta. Samarbetet skall:

- göra det mer attraktivt att bo, arbeta och bedriva verksamhet i vår del av Europa
- göra små länder större tillsammans
- ge nordiska värderingar större genomslagskraft internationellt
- värna språk, historia och traditioner i en ständigt mer globaliserad värld
- samla de nordiska och likasinnade länder till gemensamma ställningstaganden i internationella fora





# Norden i Europa

Utvidgningen av EU med tio nya länder 2004 ritade på ett avgörande sätt om Europas geopolitiska karta. EU är idag den dominerande samarbetsstrukturen i Europa, och det nordiska samarbetet en del av en större europeisk gemenskap.

Den nordiska gemenskapen kan utnyttjas för att de nordiska länderna skall kunna stå starkare i den nya internationella och europeiska miljön. Ett exempel på detta är det nordiska samarbetet inom forskningen, där gemensamma prioriteringar gör Norden mer jämnstarkt med de stora europeiska forskningsstraditionerna.

Ett annat exempel är ambitionen att riva gränshinder mellan de nordiska länderna. Det ökar hela regionens attraktionskraft när den europeiska och internationella konkurrensen ökar.

De nordiska länderna skall enligt Helsingforsavtalet ”rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i europeiska och andra internationella organisationer.” Detta ligger till grund för det omfattande informella nordiska samarbetet – inte minst inom EU.

EU har ett både politiskt och operationellt intresse av välfungerande regionala samarbetsstrukturer som kan avlasta de egna institutionerna. Norden är här en modell, inte minst genom pragmatiska samarbets-

former som också omfattar andra medlemsstater i regionen.

Statsministrarna i de nordiska länder som är EU-medlemmar håller informella samrådsmöten inför toppmöten i EU. Det är deras markering av vikten av nordiskt samarbete. Norge och Island hålls informerade genom informella samrådsmöten. Kretsen har också utvidgats med de baltiska länderna efter deras inträde i EU.

De nordiska samarbetsministrarna och de olika fackområdesministrarna har EU-frågor som stående punkter på sina dagordningar när de möts i ministerrådets regi. Flera grupper av ministrar möts dessutom på nordisk bas före ministerrådsmöten i EU. Också Nordiska rådets presidium och utskott har EU-frågor på sina dagordningar.

Norden känner ett särskilt ansvar för arbetet med EU:s nordliga dimension. Ministerrådet medverkade till exempel i utformandet av den andra aktionsplanen under 2004 och deltar aktivt i genomförandet. Ministerrådet samarbetar med andra internationella organisationer i Nordeuropa med syfte att uppnå en rationell ansvarsfördelning.

Nordiska ministerrådet bedriver också en omfattande verksamhet i Nordväststryskland, inte minst för att stödja en demokratisk utveckling. Nordiska parlamentariker prioriterar kontakt-

skapandet med nordvästryska parlamentariker för att bredda kontaktnätet och underlätta samarbetet inom den nordliga dimensionen.

Det ”inom”-nordiska arbetet för bibehållen och starkare ställning som konkurrenskraftig tillväxtregion i norra Europa – bland annat rivandet av gränshinder – kan på många sätt fungera som inspirationskälla för liknande arbete inom EU.

Den samordnade uppföljningen av EU-direktiv och regleringar är viktiga områden för nordisk rättspraxis. De nordiska parlamentarikerna försöker också påverka beslut i EU.

# Västnorden

Havet har alltid varit en viktig del av nordbornas vardag, som förbindelseled och inkomstkälla. Det gäller inte minst i Västnorden. Havet och dess resurser är medelpunkten i NORA, Nordiskt atlantsamarbete, där Norge, Island, Grönland och Färöarna möts. NORA kan förstärkas bland annat genom att inbjuda Nordens grannar i området att bli medlemmar. Nordiska rådet har dessutom observatörs-

status i det brittisk-irländska parlamentariska samarbetet, British Irish Interparliamentary Body (BIIPB).

Nordatlantens tillstånd och en hållbar användning av dess resurser diskuteras med de grannar som Norden delar havet med. Ett regionalt samarbete med Skottland har bland annat lett till ett EU-program – Northern Periphery Programme.

Västnordiska rådet, som är ett parlamentariskt samarbetsorgan för Island, Grönland och Färöarna, är en viktig partner för samarbetet i Väst. Trafikfrågor i området har särskilt varit föremål för parlamentarikernas intresse.





# Öster om Norden

Hela 20% av Nordiska ministerrådets budget går till samarbete med grannar österut. I början hade samarbetet med de baltiska länderna biståndskaraktär, men har nu förändrats till att vara ett samarbete mellan likvärdiga parter. Ministerrådets samarbete med Estland, Lettland och Litauen baseras på politiska riktlinjer antagna av de nordiska samlingsministrarna.

Redan i början av 1990-talet etablerades samarbete med Estland, Lettland och Litauen, någon tid därefter också med nordvästra Ryssland. För de baltiska länderna var de tidiga nordiska kontakterna betydelsefulla. Detta har satt sina spår i ett rikt samarbete på många plan. Bland dessa finns inte minst arbetsmarknadsfrågor, kamp mot handel med kvinnor och barn samt kamp mot organiserad brottslighet och korruption. Baltiska församlingen är uppbyggd efter modell av sin samlingspartner Nordiska rådet. De två organisationerna slöt avtal om samarbete redan 1992. Detta ändrades senast 2005 och prioriterar numera ett samarbete om konkreta politiska sakfrågor på utskottsnivå.

Nordiska ministerrådet har kontor i de tre baltiska huvudstäderna och i nordvästra Ryssland. Kontoren samarbetar med så kallade informationspunkter, som också medverkar i kontaktarbetet.

Framtidsvisionen för det nordisk-baltiska samarbetet är en djupare politisk gemenskap som bland annat kan medverka till att skapa en konkurrenskraftig ”hemmamarknad” i norra Europa. Samarbetet kan också bidra till att skapa en gemensam kraft i EU i frågor av ömsesidigt intresse.

De baltiska länderna är numera medlemmar i Nordiska investeringsbanken (NIB), som den första av de hittills nordiska institutionerna att ändra ägarskap. Ministerrådet är öppet för att flera nordiska institutioner blir nordisk-baltiska.

Ökad fokus sätts numera på samarbetet med nordvästra Ryssland. Också för Rysslandssamarbetet har samlingsministrarna fastlagt politiska riktlinjer. Nordiska rådet driver på den politiska opinionsbildningen både i Norden och Ryssland genom möten och seminarier. Parlamentarikerna i rådet strävar också efter att få med urfolkens situation i den nordliga dimensionens handlingsplan för att stödja minoriteterna i nordvästra Ryssland.

En viktig del i samarbetet med nordvästra Ryssland är utväxlingsverksamheten. Denna utgör en central del i det Rysslandsprogram som vägleder ministerrådets arbete i området. Ryska politiker och tjänstemän, forskare med flera får genom utbytesverksamheten möjlighet att



utveckla sitt arbete. Utbytesverksamheten fungerar också som nätverksbyggare mellan Norden och nordvästra Ryssland. Den omfattar också ryska parlamentariker, som varje år besöker nordiska parlament för diskussion och erfarenhetsutbyte.



# Koordinerande Norden

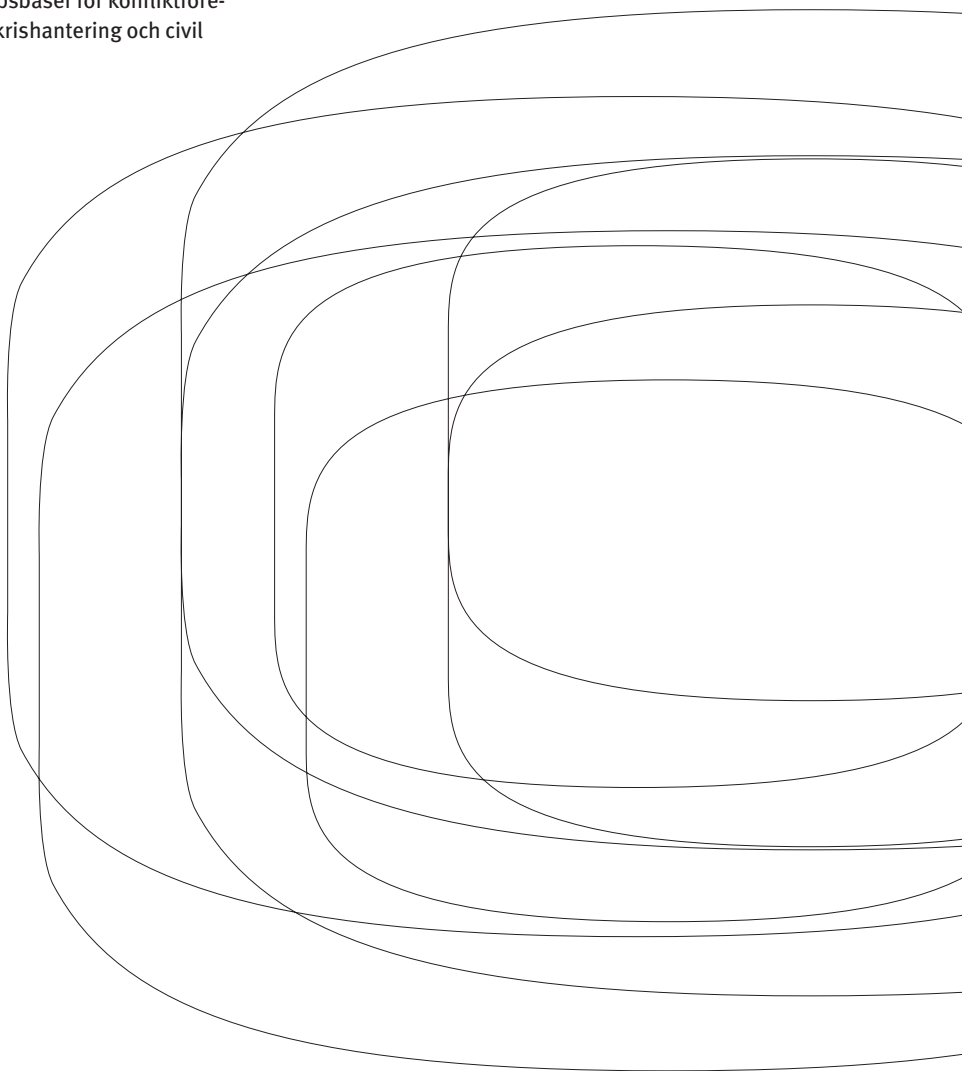
I norra Europa finns ett antal samarbetsorgan utöver Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Östersjöstaterna samarbetar i Östersjöstaternas råd (CBSS) med vilket ministerrådet har ett aktivt samarbete. Det parlamentariska östersjöarbetet – Östersjökonferensen (BSPC) – i vars ledning Nordiska rådet finns representerat, är viktigt. Sekretariatsfunktionen för detta är placerad hos Nordiska rådet i Köpenhamn.


Nordiska rådet deltar som observatör i den parlamentariska Arktiska kommitténs arbete. Nordiska ministerrådet har permanent observatörstatus i Arktiska rådet, som till sina medlemmar räknar de nordiska länderna, Ryssland, USA och Kanada samt organisationer som representerar de arktiska urbefolkningarna.

Barentsrådet och det spirande parlamentariska Barentssamarbetet är andra aktörer med vilka det nordiska samarbetet har nära kontakter.

Norden har omfattande erfarenhet av och kompetens i internationell konflikthantering och fredsfrämjande verksamhet. Ett exempel är den militära krishanteringsstyrkan, det så kallade Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS). Andra exempel är de många prominenta nordbor som från tid till annan, oftast på FN:s uppdrag, fungerat som medlare och ansvariga för återuppbyggnadsprojekt i kon-

flikthärddar. Nordiska rådet menar att det går att bygga vidare på den erfarenhet och det förtroendekapital som Norden har för att utveckla modeller och kunskapsbaser för konfliktförebyggande, krishantering och civil säkerhet.





## Dagordning för Norden

Det finns nordiskt samarbete på en lång rad områden. De dagsaktuella politiska prioriteringarna för *ministerrådet* framgår av det för varje tid gällande ordförandeprogrammet (det land som har ordförandeskapet i ministerrådet utformar ett handlingsprogram för sitt år) och av ministerrådets budget. Viktiga uppgifter för ministerrådet är att riva gränshinder, främja forskning och innovation

samt att värna om den nordiska miljön och kulturen .

Parlamentarikerna i *Nordiska rådet* beslutar om prioriteringar på sin årliga session. Rådets prioriteringar i tiden framöver är att ”mejsla ut en tydligare profil och plattform i den växande mängden av aktörer och initiativ i regionen” och stärka sin roll som ”initiativtagare och pådrivare i

angelägna frågor”. Rådet skall utveckla det nordiska samarbetet och avlägsna gränshinder, stärka Norden i Europa, medverka till brobygge mellan EU/EES och Ryssland samt stödja en hållbar utveckling i Arktis, Barents och Västnorden.





### **Hallå Norden**

Informationstjänsten Hallå Norden gör det enklare att få svar på frågor om små och stora gränshinder. Hallå Norden är en digital informationstjänst, men finns också i alla de nordiska länderna. Hallå Norden har dessutom ett tätt samarbete med andra regionala informationstjänster, till exempel i Öresundsregionen. Problem som identifieras av Hallå Norden förs vidare in i det nordiska samarbetsystemet för åtgärder.

## Gränslösa Norden

Norden är en livskraftig och dynamisk region. För att vara internationellt attraktiv och konkurrenskraftig krävs emellertid att Norden framstår som ett verkligt gränslöst område där människor, varor, tjänster och företag kan röra sej fritt på en inre nordisk marknad.

På lite längre sikt bör visionen om nordisk gränslöshet kunna utvecklas

i riktning mot en Östersjöregion utan gränser.

Från parlamentarikerna trycker man också på för att lösa frågan om samma rätt till rörlighet över de nordiska gränserna för tredjelandsmedborgare som har uppehålls- och arbetstillstånd i ett nordiskt land, som nordiska medborgare åtnjuter. Andra viktiga frågor som parlamentarikerna

vill se åtgärdade är de olika reglerna för förtids- och sjukpension och reglerna för beskattning av pensioner mellan länderna.

### Nyligen rivna gränshinder

- **Ny nordisk överenskommelse om personnummer.** I november 2004 undertecknades en överenskommelse som skall göra det lättare och snabbare för nordbor att få ett nytt personnummer när de bosätter sig i ett annat nordiskt land.
- **Ny nordisk konvention om socialhjälp och sociala förmåner.** Den nya överenskommelsen om socialhjälp och sociala förmåner kommer bland annat betyda att de nordiska länderna får samarbetsplikt när det gäller att ordna förhållanden i förbindelse med flyttning för personer som flyttar till ett annat nordiskt land – och som på grund av handikapp har behov för socialhjälp eller assistans.
- **Öresundsavtal.** De danska och svenska regeringarna enades 2003 om ett nytt Öresundsavtal om beskattning av pendlare. Med detta avtal blev villkåren för pensionsinsparing förbättrat, avdrag för broavgiften över Öresund blev införd och det skapades klara regler för beskattning av bland annat hemarbete för pendlare.
- **Ny nordisk skatteportal.** En ny nordisk skatteportal har etablerats på internet. Där kan nordbor få korrekt information om beskattning. Det är unikt att individer har möjlighet att ställa frågor på internet och få svar från flera länders skattemyndigheter. Skatteportalerna kan nås via den nordiska informationstjänsten [www.hallonorden.org](http://www.hallonorden.org) eller [www.nordisketax.net](http://www.nordisketax.net)
- **Jobportal på internet.** En digital arbetsförmedling har etablerats på internet. Verksamheter och nordbor kan söka arbetskraft respektive lediga jobb i en region på ett ställe. I första omgången gäller det Öresundsregionen. Den digitala arbetsförmedlingen kan man finna på den nordiska informationstjänsten [www.hallonorden.org](http://www.hallonorden.org).
- **Näringslivsportal på internet.** För att förbättra informationen om möjligheterna för det nordiska näringslivet att operera tvärs över de nordiska gränserna har det etablerats en portal med all relevant information och länkar. Näringslivsportalen finns på [www.hallonorden.org](http://www.hallonorden.org).

## Hållbara Norden

Norden ligger i täten internationellt när det gäller miljöskydd och hållbar utveckling. Den nordiska miljöskyddskonventionen anger att de nordiska länderna skall informera varandra om beslut som kan medföra gränsöverskridande miljöpåverkan eller nedsmutsning. Det berörda landet ges därigenom en möjlighet att påverka beslutet i grannlandet.

Det nordiska miljösamarbetet bygger på principen om största gemensamma nämnare. Det land som har den högsta ambitionen för miljöarbetet används som måttstock. Avsikten är också att få genomslag för nordisk natur- och miljöpolitik internationellt och särskilt i EU.

Det finns en gemensam nordisk strategi för hållbar utveckling som antagits av ministerrådet. En hållbar utveckling kan inte upprättas isolerat i en region. Norden är beroende av utvecklingen i Europa och i hela världen. Den nordiska strategin fungerar som en utgångspunkt för Nordens internationella påverkan. Så har till exempel Norden påverkat EU:s insatser både inom unionen och på det globala området.

Den nordiska strategin för hållbar utveckling var ursprungligen en mer traditionell miljöstrategi, men har utvidgats till att också omfatta sociala aspekter, utbildning, klimat, biodiversitet, genetiska resurser, hav, kemikalier och livsmedel.

Vår tid har en skyldighet gentemot kommande generationer att bevara genetiskt material. Nordiska genbanken, som är en av ministerrådets institutioner, samlar och bevarar genetiskt material från växter i hela Norden. Materialet är fritt tillgängligt för den som vill ta del av det. Genetiskt material från fisk- och fiskodlingssektorn skall numera också sparas. Det finns också en genbank med genetiskt material från nordiska hus- och bruksdjur. Genbanken stödjer dessutom förädling och forskning.

Det nordiska fiskerisamarbetet strävar efter att etablera dialogföra om förvaltning av fiskbestånden. I Nordatlanten har man under senare år etablerat ett initiativ med regelbundet återkommande konferenser. Nordiska rådet har under en längre tid arbetat för att få Östersjön klassificerat som ett särskilt känsligt havsområde. Detta arbete har bedrivits i nära samarbete med Baltiska församlingen och Östersjökonferensen (BSPC).

Säkra livsmedel är en nordisk märkesfråga. Ministrar som ansvarar för livsmedelsfrågor har antagit en deklARATION om "Etisk märkning av livsmedel". Årligen möts alla nordiska länders matsäkerhetsorgan för utbyte av nya erfarenheter kring arbetet med hälsosamma matvaror. Länderna har sedan början på 1990-talet arbetat med att utveckla särskilda rekommendationer för mat och mo-

tion. Råden som ges är vetenskapligt baserade och anpassade till de olika nordiska länderna.

Nordens ambition är att vidmakthålla det starka inflytande man har på utvecklingen av EU:s miljölagstiftning. EU:s "grannskapspolitik" öppnar nya dimensioner för miljösamarbetet med närområdena samt för gränsöverskridande aktiviteter inklusive finansieringen av dem. Den nordiska finansieringsinstitutionen Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) och den gemensamma Nordisk-baltiska investeringsbanken (NIB) är viktiga aktörer i detta arbete.

Hållbar energiförsörjning finns också på den nordiska agendan. Inom detta område har Nordiska rådet samarbetat med Baltiska församlingen och Benelux interparlamentariska kommitté. Parlamentariker från de tre organisationerna diskuterar vilka politiska och ekonomiska verktyg som behövs för utvecklandet av hållbar och säker energi, ökad effektivitet och minskat energiberoende. Med British Irish Interparliamentary Body (BIIPB) har man agerat kring säkerhetsfrågor och utsläpp från kärnavfallsanläggningen Sellafield.

Nordiska rådets Natur- och miljöpris utdelas årligen. Ändamålet med priset är att öka medvetenheten om natur- och miljöarbetet i Norden.





**Den gröna "miljösvanen"** är de nordiska ländernas gemensamma officiella miljömärkning. Mer än 1 000 produkter är i dag svanmärkta och garanterar därmed konsumenten en miljövänlig produkt.





## Jämställda Norden

Ett jämställt och rättvist samhälle kräver en övergripande politik som omfattar både kvinnor och män. De nordiska länderna har ett nära och konstruktivt jämställdhetssamarbete och är föregångsländer på området. Nordiska rådet har beslutat att lägga ökad vikt vid att åstadkomma en jämställd könsfördelning i alla sina aktiviteter.

Ett köns- och jämställdhetsperspektiv inarbetas i alla viktiga nordiska samarbetsbeslut och i de nordiska ländernas verksamhet. Detta gäller bland annat ministerrådets budget och de nordiska ländernas statsbudgetar. Stipendieordningar, samarbetsprogram och projekt ska analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhet skall också genomsyra de nordiska sekretariatens arbete och sammansättning liksom de nordiska politiska organen.

Männens aktiva medverkan är viktig för jämställdheten. Stöd till forskning kring män, jämställdhet och mansrollen har därför sin givna plats i samarbetet. Parlamentariker från Nordiska rådet har i samarbetet med parlamentariker från Europarådet satt fokus på detta område.

Insatser mot människohandel för sexuellt utnyttjande är viktiga inslag i det nordisk-baltiska samarbetet på jämställdhetsområdet. Ett nätverk på regeringsnivå är ett av resultaten. Temporära uppehållstillstånd för off-

ren av människohandeln är ett område som de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna kommit överens om att undersöka. Stöd till frivilliga organisationer, som arbetar med offren samt ger dem hjälp till ett tryggt hemvändande, ingår också. Kriscentra i de baltiska länderna är ytterligare exempel på resultat av det nordisk-baltiska samarbetet. Exempel på nordisk jämställdhetsverksamhet i Barentsregionen är erbjudanden om alternativa sysselsättningar för kvinnor och unga flickor

samt insatser för att motverka efterfrågan.

Cirka en fjärdedel av invandrar- och flyktingkvinnorna i Norden är av icke-europeiskt ursprung. Det nordiska projektet "Samarbeta jämt" arbetar med att öka kontakterna med och förståelsen för kvinnor från olika länder och kulturer.

## Vetande Norden

20

Forskning och innovation är förutsättningar för Nordens konkurrenskraft. Visionen om Norden som en ledande, integrerad forskningsregion realiseras med hjälp av en gemensam institution, NordForsk. De nationella forskningsråden, universitet och andra organ som finansierar forskning är centrala aktörer i NordForsk. Genom samarbete kan Norden stå starkare än varje land för sig.

Det nordiska forskningssamarbetet har lett till inrättandet av nordiska centrer för spetsforskning (Centers of Excellens) inom områden där de nordiska länderna har en särskild kompetens. Sådana centrer finns inom miljö- och klimatforskning och inom molekylärmedicin där man försöker lösa gåtorna med Parkinsons, Alzheimers, migrän, epilepsi och cancer med mera.

De nordiska parlamentarikerna vill särskilt se att Norden fullt ut använder sin potential av välutbildad arbetskraft, god infrastruktur och fredliga arbetsmarknader för att locka investeringar till regionen (insourcing) och genom politiska beslut undvika omotiverade utflyttningar (outsourcing) av existerande verksamheter. Nordiska innovationscentret (NICE) har i uppdrag att utforma och driva på den nordiska innovationspolitiken.

För att IT-marknaden skall fungera tillfredsställande krävs konkurrens mellan olika system. Nordiska parlamentariker vill därför se satsningar på kompetenscenter och nätverk för erfarenhetsutbyte och rådgivning kring IT-mjukvara med öppna källkoder. Man vill också gärna att det nordiska samarbetet och de nordiska regeringarna ökar sin användning av programvaror med öppna källor när detta är ändamålsenligt.

För att hela Östersjöregionen skall bli ett konkurrenskraftigt alternativ internationellt utvecklas också samarbetet inom forskning, innovation och utbildning med andra länder parallellt med de nordiska satsningarna.

Norden ligger i täten när det gäller satsningar på vidareutbildning av vuxna. I Danmark har mer än hälften av dem över 25 år vidareutbildat sig under det senaste året. I EU är det under var tredje som vidareutbildar sig. Det finns ett särskilt nordiskt nätverk för vuxnas lärande.

En dröm för många ungdomar är att få studera utomlands. För nordiska medborgare är det enkelt. Principen om lika tillträde till högre utbildningar inom Norden gäller. Ömsesidigt erkännande av studiepoäng och examina finns också mellan de nordiska länderna.

Det finns också avtal om studier på gymnasienivå för att möjliggöra ett nordiskt utbytesår.

Via NORDPLUS-programmen är det möjligt för unga att få stipendier för studier i grannländerna.

De fem Nordplus-programmen för utbyte och nätverksbyggande är Nordplus, Nordplus Junior, Nordplus Språk, Nordplus Vuxen och Nordplus Nabo. Programmen har, som namnen antyder, olika målgrupper – Nordplus Nabo skall således medverka till att utveckla nätverkssamarbetet mellan Norden och Estland, Lettland, Litauen samt med Nordväststrysland.

Samhörigheten runt Östersjön har stärkts genom samarbetet mellan de nordiska och baltiska utbildningsministrarna. Samarbetsområden är bland andra utvidgningen av Nordplus-programmen för utbyte, nätverksuppbyggnad samt forskning. Också de nordiska och de baltiska parlamentarikerna prioriterar satsning på forskning högt.



## Välfärdsnorden

Den nordiska välfärdsmodellen står inför utmaningar. En större andel äldre ökar utgifterna för omsorg och pensioner samtidigt som en mindre andel av befolkningen är yrkesaktiv. Detta gör det svårare att klara välfärdens kostnader. Globaliseringen innebär dessutom en yttre press på välfärdsmodellen.

Nordiska ministerrådet satsar i ett flerårigt välfärdsforskningsprogram på att beskriva utmaningar för den nordiska välfärdsstaten. Programmet innehåller projekt inom jämställdhet, invandring, äldreomsorg och handikapp. Tanken är att ge en bild av kunskapsläget på området och att identifiera var ytterligare forskning behövs.

Alkoholpolitiken är en av de mest brännande frågorna på den nordiska välfärdsdagordningen. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är eniga om att förstärka samarbetet mellan länderna på detta område. Skillnader mellan de nordiska ländernas alkoholpolitik kommer alltid att finnas, men en gemensam strategi medverkar till att sätta en nordisk prägel på den alkoholpolitiska dag-

ordningen i till exempel EU och World Health Organisation (WHO).

Telemedicin är ett område med stor utvecklingspotential, särskilt i en så vidsträckt region med många glesbefolkade områden som Norden. De nordiska parlamentarikerna och ministerrådet är engagerade i att finna praktiska och juridiska lösningar för att främja en bred användning av telemedicin.

Psykiatrivården i de nordiska länderna genomgår en intressant utveckling. Erfarenhet av lyckade behandlingsformer i ett land kan tas tillvara i de andra. Nordiska rådet önskar därför mer erfarenhetsutbyte inom denna vårdsektor.

Norden vill framstå som en attraktiv bioteknikregion internationellt och i det sammanhanget efterfrågas nordisk samordning av lagstiftning på bioteknikområdet.

De nordiska parlamentarikerna i Nordiska rådet vill skaffa mer kunskap och starta en bred diskussion om de bioteknologiska frågorna för att på

så sätt ta ansvar för framtiden och detta viktiga forskningsområde. I seminarier och politiska diskussioner i Norden dryftas de svåra etiska avvägningar som följer i spåren på den alltmer avancerade bioteknologin.

Inom EU:s Nordliga dimension finns ett särskilt partnerskap om hälsa och välbefinnande. Partnerskapet tar särskilt sikte på samarbete med Ryssland. Ministerrådet är med som en av åtta internationella organisationer och 15 länder som har accepterat den så kallade Oslo-deklarationen från oktober 2003 – grunddokumentet för partnerskapet.





## Kulturella Norden

Kultursamarbetet har alltid spelat en viktig roll i Norden – långt innan de nordiska samsamarbetsstrukturerna kom på plats. Kulturen har fungerat som en brobyggare och ökat förståelsen för grannfolken. Samtidigt har kulturutbytet kommit med nya impulser och nya sätt att se på tillvaron.

Kultursamarbetet har skapat bättre förutsättningar för att se hela Norden som en region med sammanfallande intressen. Kultursamarbetet har ofta varit den bas som gjort det möjligt att samarbeta på andra samhällsområden, om allt från passfrihet till bekämpning av narkotikamissbruk och miljöföroreningar.

Det nordiska kultursamarbetet har under de senaste 50 åren haft många former. Det har handlat om stöd till

översättningar av skönlitteratur, gästspel med teater, dans och opera till grannländerna, turneer med orkestrar och musikensembler. Det viktigaste har varit att det nordiska samarbetet har fungerat som mötesplats och diskussionsforum för konstnärer av alla slag. De nordiska nätverken har gett möjlighet att utbyta erfarenheter, debattera, få nya idéer och nya samsamarbetspartners.

Den europeiska integrationen och den snabba utvecklingen inom informationsteknologin har lett till att inte endast Europa, utan hela världen har kommit närmare. Det nordiska kultursamarbetet har sökt sig utåt för att presentera Norden som en samsamarbetande region och för att bygga nya nätverk. Under de senaste åren har nordiska kulturprojekt skapat nya kontakter bland annat i Sydafrika, på de brittiska öarna och i ex-Jugoslavien.

Idag finns det inom det officiella nordiska kultursamarbetet ett stort antal institutioner, arbetsgrupper, expertgrupper och fortlöpande projekt. Det innebär att det i alla nordiska länder och i de självstyrande områdena finns en nordisk närvaro. En del av de större institutionerna och fonderna har flyttat runt i Norden med jämna mellanrum. I Island, på Grönland, och Färöarna finns Nordens Hus. På Åland och i Helsingfors finns nordiska institut. Nordens Hus har ett dubbelt uppdrag, dels att presen-

tera kultur från hela Norden i sin region, dels att föra ut sin kultur och sina konstnärer till resten av Norden.

Informationsteknologins utveckling har gjort att avstånden i tid och rum har blivit mindre och att tillgängligheten också för kulturprodukter har ökat. Samtidigt har engelskan i allt större utsträckning blivit ett viktigt språk och en mycket stor del av den yngsta generationens mediebruk sker på engelska. Ett nytt nordiskt medieprogram tar sikte på att förbättra möjligheterna för nordiska datorspel och interaktiva medier för de yngsta. Medieprogrammet bygger på de positiva erfarenheterna med Nordiska Film- och TV-fonden, som sedan 1989 har fungerat som en fond för såväl produktion som distribution av film och tv.

Nordiska rådets litteraturpris instiftades 1961. År 1964 kom Nordiska rådets musikpris och år 2005 Nordiska rådets filmpris. Under de senaste tio åren har filmproduktionen i Norden ökat. Den nordiska filmen når allt större publik, inte endast i producentlandet utan också i grannländerna. Priserna är på 350 000 danska kronor och har mycket hög prestige.





# Nordiska rådet

Parlamentarikerna i Nordiska rådet tar politiska initiativ och diskuterar aktuella politiska frågor. På den årliga sessionen antar man *rekommendationer*, det vill säga konkreta handlingsförslag till de nordiska regeringarna. Rådet kontrollerar också att regeringarna lever upp till besluten om nordiskt samarbete. Förslagen kommer i första hand från någon av de fyra nordiska parti-

grupperna eller från de nationella delegationerna inom Nordiska rådet. För att rekommendationerna skall förverkligas krävs att ministerrådet, nationella parlament eller regeringar tar upp dem.

Rådet organiserar sitt arbete genom fem fackutskott. Fackutskotten möts fem gånger per år.

Det utarbetas varje år ett arbetsprogram för rådets verksamhet. Den årliga budgeten uppgår till cirka 30 miljoner danska kronor.

De partipolitiska ställningarna i ländernas parlament avspeglas i parti-gruppssammansättningen i rådet. Denna ändras från tid till annan i samband med val i något av länderna.



De 87 medlemmarna i rådet väljs av respektive parlament.

Danmark, Norge, Sverige och Finland har 20 medlemmar var. I Danmarks delegation ingår två medlemmar från vardera Färöarna och Grönland, medan Ålands två medlemmar ingår i Finlands delegation. Island har sju medlemmar.

#### Nordiska rådets presidium och utskott

- *Presidiet* – utgör Nordiska rådets ledning och består av en president, en vicepresident och elva övriga medlemmar, valda för ett år i taget. De väljs, liksom utskottsordförandena och kontrollkommittén på rådets session. Presidentskapet alternerar mellan länderna. Den årliga sessionen äger rum turvis i de nordiska länderna. Den sittande rådspresidenten kommer från det land i vilket sessionen hålls.
- *Kultur- och utbildningsutskottet* – allmän kultur och konst i Norden och internationellt, ett mångkulturellt och multietniskt Norden, film och media, språk, idrott, föreningarna Norden och den frivilliga sektorn, barn- och ungdomskultur, grund- och sekundärskola, den nordiska utbildningsmarknaden, folkupplysning och vuxenundervisning, livslångt lärande, forskning, forskarutbildning och -utbyte.
- *Konsument- och medborgarutskottet* – demokrati, mänskliga rättigheter, medborgarrättigheter, jämställdhet, konsumentfrågor, livsmedels-säkerhet, brottsbekämpning inklusive internationell kriminalitet och terrorism, justitiepolitiska ärenden, invandring och flyktingar, samarbete mot rasism.
- *Miljö- och naturresursutskottet* – hållbar utveckling, energi, atomkraft, miljö och natur, fiskeri, jord- och skogsbruk, havsområden, däggdjur i havet samt stora rovdjur.
- *Näringsutskottet* – näring/industri, inre marknad, fri rörlighet, avlägsnande av gränshinder, handel, regioner och strukturstöd, sysselsättning och arbetsmarknad, arbetsmiljö, infrastruktur/transport, kommunikation, IT.
- *Välfärdsutskottet* – välfärds- och trygghetsordningar, social- och hälsovård, handikapp, byggnation och bostad, familj, barn och ungdom, narkotika, alkohol och andra missbruksformer.

# Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är en mellanstatlig organisation för Nordens regeringar. Ytterst ansvarig för regeringarnas samarbete är de nordiska statministrarna. De har dock delegerat ansvaret till de nordiska samarbetsministrarna och den nordiska samarbetskommittén, som består av medarbetare till samarbetsministrarna. Dessa utgör ledningen för det nordiska regeringssamarbetet och fattar beslut av policykaraktär.

Nordiska ministerrådet består av 10 ministerråd för olika samarbetsområden samt ett ministerråd för samarbetsministrarna:

- Arbetsmarknad och arbetsmiljö
- Näringsliv, energi och regionalpolitik
- Fiskeri, jord- och skogsbruk samt livsmedel
- Kultur
- Jämställdhet
- Lagstiftningsfrågor
- Miljö
- Social- och hälsa
- Utbildning och forskning
- Ekonomi och finanspolitik

Posten som ordförande i ministerrådet alternerar mellan de nordiska länderna och byts varje år. De flesta ministerråd träffas flera gånger per år. De assisteras av ämbetsmannakommittéer, som tillsammans med sekretariatet förbereder ministerrådets beslut.

En del av ministerrådets initiativ tas genom ministerrådsförslag till Nordiska rådet.

Ministerråden har ansvar för aktiviteter som spänner från nordiska forskningsprojekt, nordiska institutioner, nordiska kontor i de baltiska länderna och i Nordvästryssland och för förhandlingar om avtal och konventioner.

Beslut i ministerrådet måste vara enhälliga eftersom samarbetet är mellan- och inte överstatligt. I vissa fall måste besluten dessutom godkännas av respektive lands parlament.

Nordiska ministerrådets årliga budget är cirka 800 miljoner danska kronor.



# Sekretariaten

Sekretariatet för **Nordiska ministerrådet** består av fyra fackavdelningar och en avdelning för service, administration och personal. Sekretariatet leds av generalsekreteraren. Fackavdelningarna har huvuduppgifter inom kultur, utbildning och forskning, miljö och resurser samt frågor om Nordens konkurrensförmåga.

Sekretariatets uppgift är att bistå de olika ministerråden i deras arbete. Ministerrådssekretariatet tar dessutom initiativ för att främja det nordiska samarbetet. En viktig uppgift för sekretariatet är att administrera de projekt och övriga initiativ som finansieras över ministerrådets budget.

**Nordiska rådets** sekretariat omfattar bland annat sekretariatsfunktioner för utskott, kommittéer och arbetsgrupper inom rådet samt för Östersjökonferensen (BSPC). Sekretariatet bereder de frågor som tas upp av parlamentarikerna i rådet. Sekretariatet förbereder, organiserar och för protokoll från de årliga sessionerna. En rådsdirektör leder arbetet på sekretariatet samt har sekretariatsansvaret för Nordiska rådets ledning – presidiet.

Sekretariaten har bland annat en gemensam webbplats [www.norden.org](http://www.norden.org) där mer information om det nordiska samarbetet finns. Båda sekretariaten ligger i hjärtat av Köpenhamn.

I de fem länderna och i de självstyrande områdena finns delegationssekretariat knutna till ländernas och områdenas parlamentariska församlingar och samarbetskontor anknutna till regeringskanslierna.

28

## Tidigare landvinningar

- Rätt för nordiska medborgare att resa utan pass mellan nordiska länder och att vistas i annat nordiskt land utan uppehållstillstånd 1954
- Konvention om social trygghet 1955
- Rätt att arbeta i annat nordiskt land utan särskilt tillstånd 1982
- Rätt att använda eget språk i annat nordiskt land 1987
- Avtal om studier på gymnasium 1992 och universitet/högskolor 1996
- Examina gäller i alla nordiska länder
- Miljösvanen – gemensam nordisk miljömärkning



# Institutioner

De nordiska institutionerna är viktiga verktyg för att nå de politiska målen som Nordiska ministerrådet satt upp. Deras arbete är en central del av samarbetet och skall utvecklas i enlighet med de politiska prioriteringarna i Nordiska ministerrådet.

Varje institution har sin egen styrelse med medlemmar från alla de fem länderna. Representanter från de självstyrande områdena kan delta i styrel-

sens arbete. Sekretariatet har observatörer i styrelserna.

De nordiska institutionerna är sins emellan mycket olika men de är alla med till att skapa helhet och sammanhang i den nordiska samarbetsstrukturen.

## Exempel på institutioner är:

- Nordiska genbanken
- NordForsk
- Nordregio
- Nordiska innovationscentret
- Nordiska institutet för asienstudier
- Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning
- Nordiska projektexportfonden
- Nordiska miljöfinansieringsbolaget



# Nyttiga internetadresser

30

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet	<a href="http://www.norden.org">www.norden.org</a>
Nordiska kulturfonden	<a href="http://www.nordiskkulturfond.dk">www.nordiskkulturfond.dk</a>
Hallå Norden	<a href="http://www.hallonorden.org">www.hallonorden.org</a>
Nordiska skatteportalen	<a href="http://www.nordisketax.net">www.nordisketax.net</a>
NORDPLUS-familjen	<a href="http://www.norden.org/nordplus/">www.norden.org/nordplus/</a>
Nordiska investeringsbanken	<a href="http://www.nib.int/se/index">www.nib.int/se/index</a>
Nordiska genbanken	<a href="http://www.ngb.se">www.ngb.se</a>
NordForsk	<a href="http://www.nordforsk.org">www.nordforsk.org</a>
Nordregio	<a href="http://www.nordregio.se">www.nordregio.se</a>
Nordiska innovationscentret	<a href="http://www.nordicinnovation.net">www.nordicinnovation.net</a>
Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning	<a href="http://www.nikk.uio.no">www.nikk.uio.no</a>
Nordiska projektexportfonden	<a href="http://www.nopef.com">www.nopef.com</a>
Nordiska miljöfinansieringsbolaget	<a href="http://www.nefco.fi">www.nefco.fi</a>
Ministerrådskontoret i Tallinn	<a href="http://www.norden.ee">www.norden.ee</a>
Ministerrådskontoret i Riga	<a href="http://www.nmr.lv">www.nmr.lv</a>
Ministerrådskontoret i Vilnius	<a href="http://www.norden.lt">www.norden.lt</a>
Ministerrådskontoret i St. Petersburg	<a href="http://www.norden.ru">www.norden.ru</a>
Nordens Hus i Reykjavík	<a href="http://www.nordice.is">www.nordice.is</a>
Nordens Hus på Färöarna	<a href="http://www.nlh.fo">www.nlh.fo</a>
Nordens institut i Finland	<a href="http://www.nifin.helsinki.fi">www.nifin.helsinki.fi</a>
Nordens institut i Grönland	<a href="http://www.napa.gl">www.napa.gl</a>
Nordens institut på Åland	<a href="http://www.nordinst.aland.fi">www.nordinst.aland.fi</a>

ANP 2005:768  
ISBN 92-893-1224-6  
© Nordiska rådet och  
Nordiska ministerrådet,  
Köpenhamn 2005

Producerad av informations-  
avdelningen vid Nordiska rådet  
och Nordiska ministerrådet  
info@norden.org

Fax (+45) 3393 5818  
www.norden.org/info

Text: Britt-Marie Forslund  
Design: Kjell Olsson  
Foto: Johannes Jansson

Upplaga: 5 000

Tryck: Clausen Offset, Odense 2005

Tryckt på 130 g Arctic the Volume, miljövänligt papper som  
uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen  
Fler publikationer från Nordiska rådet och Nordiska minister-  
rådet finns på [www.norden.org/publikationer](http://www.norden.org/publikationer)

Printed in Denmark

**Nordiska ministerrådet**

Store Strandstræde 18  
DK-1255 Köpenhamn K  
Telefon (+45) 3396 0200  
Fax (+45) 3396 0202

**Nordiska rådet**

Store Strandstræde 18  
DK-1255 Köpenhamn K  
Telefon (+45) 3396 0400  
Fax (+45) 3311 1870

[www.norden.org](http://www.norden.org)



**Den nordiska svanen**

Det officiella bomärket för det nordiska samarbetet  
består av två element: Svansymbolen, som introducera-  
des 1985, och logotypen "Norden" som tillkom 2004.  
Svanen med de åtta vingfjädrarna representerar de fem  
nordiska länderna Danmark, Finland, Island, Norge och  
Sverige samt de tre självstyrande områdena Färöarna,

Grönland och  
Åland. "Nor-  
den" är det  
internationella  
namnet för det  
nordiska  
samarbetet.



norden



norden

Nordiska ministerrådet  
Nordiska rådet

Store Strandstræde 18  
DK-1255 Köpenhamn K  
[www.norden.org](http://www.norden.org)

